

škodlivými účinky návykových látek, konkrétně § 26 Zákona č. 65/2017 Sb. Ten ukládá zdravotnickým pracovníkům při poskytování zdravotní péče povinnost, shledá-li k tomu zdravotník důvod, provést orientační diagnostiku rizikového a škodlivého užívání návykové látky a diagnostiku adiktologických poruch. U pacientů užívajících návykovou látku nebo ohrožených adiktologickou poruchou mají následně zdravotničtí pracovníci provést tzv. krátkou intervenci, tedy informovat o možných důsledcích a rizicích pokračujícího užívání návykové látky, doporučit omezení užívání návykových látek nebo rizik spojených s jejich užíváním a doporučit odbornou péči.

Vliv screeningu na míru užívání nelegálních drog v lékařských zařízeních, krátké intervence a doporučení následné odborné péče ukázala americká studie na 459 599 pacientech, u nichž byl proveden screening a následně jim v případě jeho pozitivitu byla poskytnuta krátká intervence či doporučení specializované péče. U takto zachycených a intervenovaných pacientů došlo s odstupem 6 měsíců od screeningu k snížení míry užívání drog o 67,7 % a u těch, kterým byla navíc doporučena odborná péče nebo poskytnuta intervence rozšířená o práci s motivací a kognitivně behaviorální techniky v průběhu několika sezení, došlo také k zlepšení v oblasti celkového zdraví, duševního zdraví, zaměstnání a kriminální činnosti (5).

V českých podmínkách byl vliv screeningu a krátké intervence hodnocen pouze u dětí a dospívajících v ordinacích praktických lékařů pro děti a dorost. V první studii došlo po 3 měsících k snížení užívání kanabinoidů v intervenční skupině oproti kontrolní o 5,8 % a k snížení míry jízdy motorovým vozidlem řízeným pod vlivem návykové látky o 12,1 % (6). Ve druhé studii došlo u intervenční skupiny v porovnání s kontrolní skupinou k snížení užívání marihuany po 6 měsících o 18 % (7). V obou studiích byl použit krátký dotazník CRAFFT o 6 otázkách, který orientačně vyhodnocuje riziko a závažnost užívání návykových látek u dětí a dospívajících (8).

1. krok – Screening

Screening (nejčastěji ve formě krátkého dotazníku) je jednoduchým nástrojem, jak odhalit osoby závislé nebo ohrožené závislostí na návykových látkách (nebo jinou adiktologickou poruchou) a odhalit rizikové a škodlivé užívání návykových látek (tj. užívání ohrožující zdraví, resp. již způsobující poškození zdraví s možnými příznaky závislosti), a tak identifikovat osoby, u nichž je vhodné provést krátkou intervenci (1).

Koho screenovat

Studie provedená v populaci USA ukázala, že muži užívají nelegální drogy 2x častěji než ženy, jejich užívání klesá s věkem (ve věkové skupině 18–35 let je riziko abúzu 35x vyšší než ve skupině nad 65 let), dalšími rizikovými faktory jsou nízké vzdělání, chudoba, kouření, abúzus alkoholu, jakékoliv mentální onemocnění. Nicméně doporučení žádnou skupinu osob specificky ze screeningu nevyjímají (9).

Screeningové nástroje

Screeningové nástroje a postupy by měly být ze své podstaty jednoduché, nenáročné na čas a s minimálními náklady na administraci. Představují návod, jak s pacientem otevřít téma užívání drog a zmapovat jeho postoje k užívání a případné léčbě. Zároveň umožňují podchytit problém včas, a tak dávají prostor pro časnou intervenci. Zpětná vazba přímo od ošetřujícího lékaře se může stát významnou motivací ke změně chování v oblasti užívání návykových látek, a proto by screening v rámci odběru anamnézy a případnou návaznou krátkou intervenci žádný lékař neměl opomíjet (1).

Nejjednodušším screeningovým nástrojem v primární péči je test o jedné otázce: „Kolikrát jste v minulém roce užil/a nelegální drogu nebo lék na recept mimo doporučení lékaře?“ (10). Tento test má podobné výsledky s ohledem na záchyt rizikových pacientů v oblasti užívání nealkoholových

Tab. 1. Užitečné odkazy

Název	Odkaz	Shrnutí
Drogová poradna Sananim z. ú.	http://www.drogovaporadna.cz/	Informační texty o drogách a drogové problematice, anonymní on-line poradna a archiv dotazů
Časopis eDekontaminace	http://www.edekontaminace.cz	Časopis předává zejm. preventivní a zdravotnické informace drogově závislým klientům nízkoprahových center
Web České psychedelické společnosti	https://czeps.org/potrebujes-pomoc/	Informační materiály o psychedelických a první pomoci při náročné psychedelické zkušenosti, poradna a odkazy na odborníky
Dr. Nešpor	http://www.drnespor.eu/Pomoc.html	Svépomocné manuály a informační texty při překonávání návykových problémů (alkohol, drogy, hazard, videohry a další)
Internetová poradna Společnosti Podané ruce, o. p. s.	http://www.extc.cz/	Internetová poradna pro osoby užívající psychoaktivní látky a zdroj informačních textů o drogové problematice
Končím s hulením	https://koncimshulenim.cz/	Informační texty o rizicích intenzivního užívání konopí a podpůrná online léčba pro uživatele konopných látek
Mapa pomoci	https://www.drogy-info.cz/mapa-pomoci/	Seznam zařízení poskytující léčbu, poradenství a prevenci v oblasti závislosti v ČR dle krajů a typu zařízení
Národní linka pro odvykání	https://chciodvykat.cz/ linka 800 350 000 (pondělí až pátek 10–18hod)	Bezplatná služba pro pomoc s odvykáním, poskytované služby: úvodní konzultace včetně screeningu, pravidelné konzultace, krizová intervence, motivační rozhovory, odkázání na jiné služby dle potřeb klienta